

BIBFRAME-hankkeen tilannekatsaus

Kirjastoverkkopäivät 23.10. 2013
Ulla Ikäheimo & Juha Hakala
Kansalliskirjasto

Sisältö

- Johdatus BIBFRAME-hankkeeseen
  - Yleistä
  - Bibframe-tietomalli
- BIBFRAME ja Suomi
  - Mahdollisuudet ja haasteet

BIBLIOGRAPHIC FRAMEWORK TRANSITION INITIATIVE (BIBFRAME) -HANKE

- Kehittää seuraajaa MARC 21 –formaatile
- Kongressin kirjaston hanke, 2011-
- Projektista vastaa kirjaston Network Development and Standards Office, jolla edelleen myös MARC 21 –kehittämisvastuu
- Toistaiseksi mukana vain pieni joukko kirjastoja, ryhmää kasvatettaneen - Euroopasta British Library ja Saksan kansalliskirjasto
  - Kaikille avoin BIBFRAME-keskustelulista
- Hankkeen oli tarkoitus päättyä vuodenvaihteessa 2013-2014, mutta tavoite ei toteudu; korjattua aikataulua ei ole annettu

BIBFRAME (2)

- Uusi formaatti on tarkoitus standardoida projektin päätyttyä ISO:ssa
  - Myös MARC-formaatti kehitettiin LoC:n hankkeena, kansallinen ja kv. standardointi hoidettiin jälkikäteen
  - Projektiin kohdistuvat ulkoiset paineet ovat nyt paljon isommat kuin 1960-luvulla
- Sekä BIBFRAME-dokumentaatio että tarvittavat konversio-ohjelmat tulevat tarjolle ilmaiseksi
  - Taustalla USA:n liittovaltion toimintaa ohjaava Freedom of Information Act (1966-)

BIBFRAME-periaatteita

- Uuden formaatin pitää olla aidosti RDA- ja FRBR-yhteensopiva (mitä MARC 21 ei ole)
  - BIBFRAME ei käytä FRBR-terminologiaa, koska FRBR-malli tulee käyttöön vain kirjastoissa

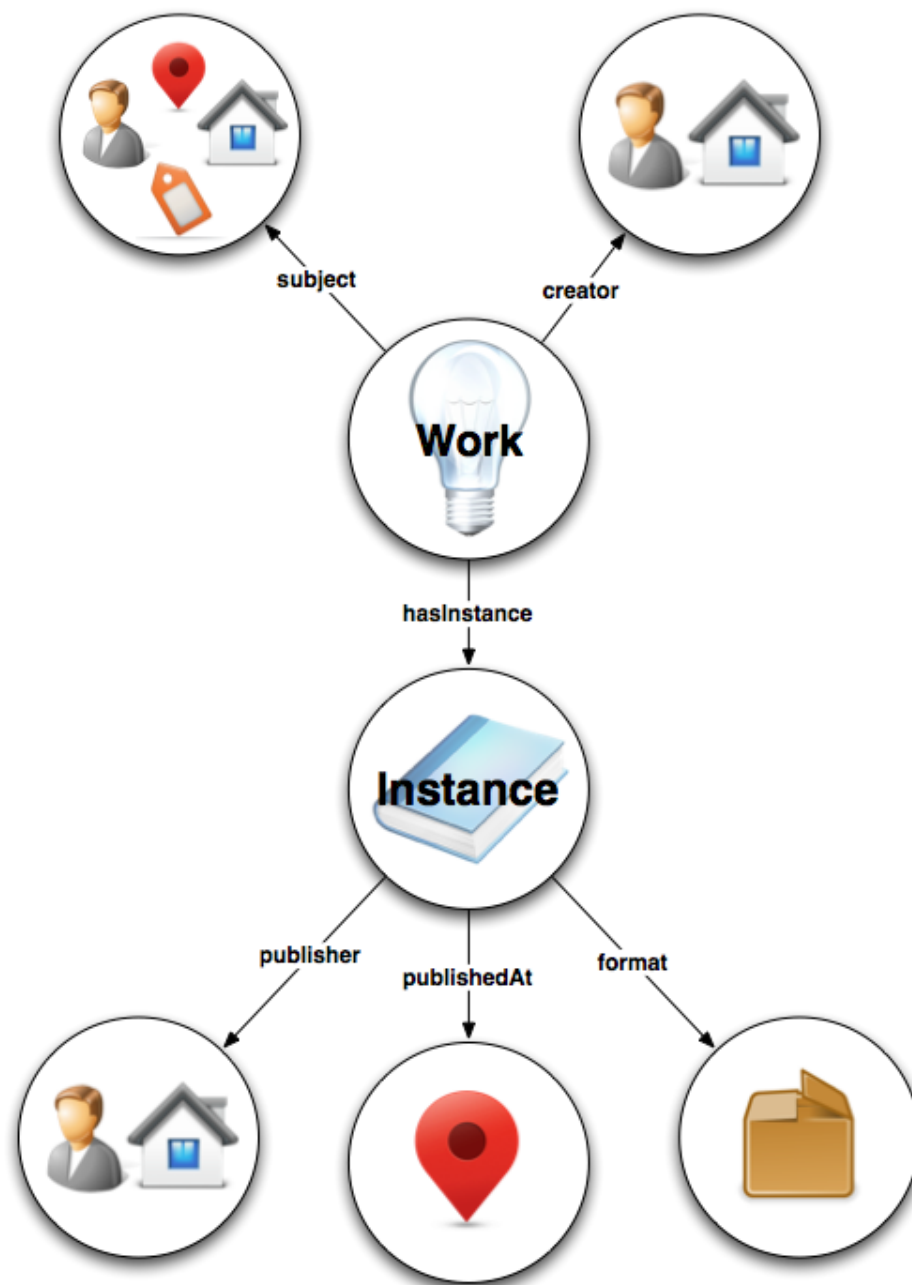
”BIBFRAME is designed to integrate with and engage in the wider information community while also serving the specific needs of its maintenance community”
- Datat pitää ”istua” semanttiseen webiin
  - Tämä vaikuttaa syntaksiin (XML/RDF) ja ehkä myös tietoelementteihin ja niiden rakenteeseen

Round trip -periaate

- MARC 21 –data pitää voida konvertoida häviöttä BIBFRAME –formaattiin ja taas takaisin
- Vain tämä takaa sen että siirtymäkausi voi olla vuosien tai vuosikymmenienkin mittainen
- Huom: BIBFRAME on MARC 21:tä hienojakoisempi ja se voi sisältää tietoelementtejä, joille ei ole vastinetta nykyisessä MARC 21:ssä
  - ”Born BIBFRAME” -tietueen konversio MARC 21:een voi olla häviöllinen, vaikka MARC 21:een voidaan lisätä uusia tietoelementtejä tarpeen mukaan

BIBFRAME-tietomalli

- Teos (Work)
  - Suunnilleen sama kuin FRBR:n teos + ekspressio
- Manifestaatio (Instance)
  - Teoksen yksittäinen aineellinen ilmentymä
- Auktoriteetti (Authority)
  - Henkilö, organisaatio, paikka, asiasana tms. jolla on selkeästi määritelty suhde teokseen tai sen manifestaatioon
- Liitännäiset (Annotation)
  - Esim. kirja-arvostelu, kirjan kansikuva, nidetiedot
- Sekä malli että sen suomennos ovat luonnoksia

Ja käytännössä tämä tarkoittaa...

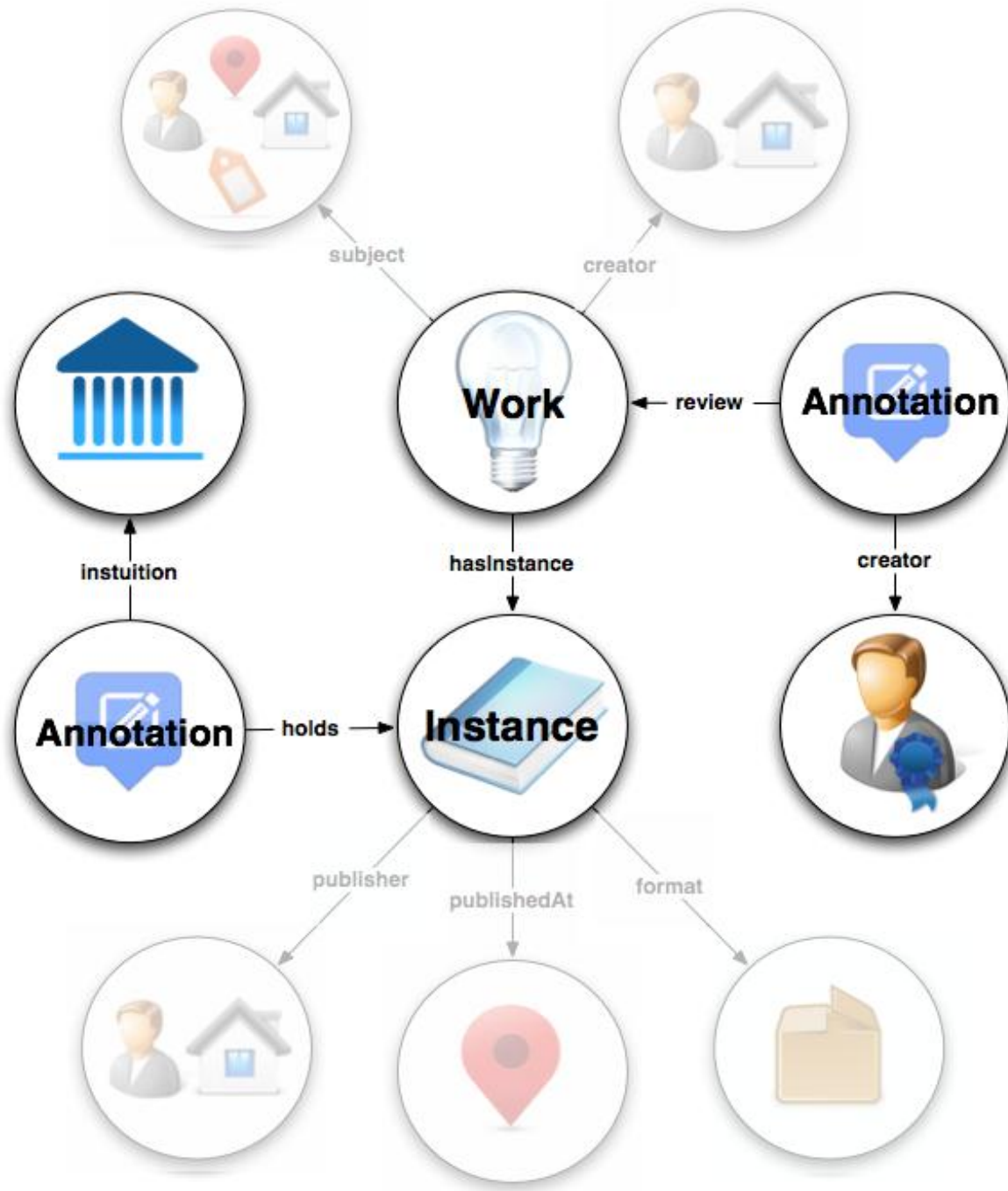
- Manifestaatiota kuvaava MARC 21-tietue hajotetaan osiin, jotka kuvaavat teosta, sen manifestaatioita, manifestaatioihin liittyviä henkilöitä jne.
- XML/RDF-esitystavan ansiosta jokainen tietoelementti voidaan / pitää linkittää ”ulkomaailmaan”
- Perinteinen tietuemalli ja siihen liittyvä keskitetyn bibliografisen kontrollin ajatus häviävät, tilalle tulee avoin linkitetty data, jossa periaatteessa kuka tahansa voi osallistua metadatan tuottamiseen

MARC 21 – BIBFRAME -vertailu

- MARC-kenttä:
  - 300 __ |a vi, 118 p. : |b col. ill., col. maps ; |c 47 cm.
- Vastaava data BIBFRAME-muodossa:
  - bf:dimensions "47 cm."; bf:extent "vi, 118 p. :";
bf:otherFeatures "col. ill., col. maps ;"
- Semanttinen web edellyttää tietoelementtien erottamista, mutta erottaminen ei vielä takaa hyvää käytettävyyttä (välimerkit ja lyhenteet haittaavat tulkintaa)

Liitännäiset

- Teoksen metatietoihin voidaan liittää arvosteluja, sisällysluetteloita, otteita yms.
- Manifestaation tietoihin voidaan liittää kansikuva sekä varasto- tai nidetietoja yms.
  - Erityisesti esitys nidetietojen esittämisestä liitännäisinä on herättänyt vilkasta keskustelua BIBFRAME-listalla
- Erillisiin auktoriteettitietueisiin tallennetaan lisätietoja teoksesta itsestään, teoksen tai esim. sen arvostelun tekijöistä, asiasanoista, jne.
  - RDF:n edellyttämä linkitys muuante semanttiseen Webiin rikastaa erityisesti auktoriteettitietoja

Avoimia kysymyksiä 1

- BIBFRAME-formaattien määrästä ei ole päätöstä
  - Mahdollisesti vain yksi (joka kattaisi kaikki MARC 21 –formaatit)
- Osakohteiden käsittelystä ei ole vielä puhuttu
  - Osakohteita tuetaan jatkossakin, mutta (XML/RDF-pohjainen) tekninen ratkaisu voi poiketa siitä mihin olemme tottuneet
  - Tasojen määrää ei ole pakko rajata kahteen
- Hallinnollisesta metadatasta ei ole päätöstä
  - Tietojen päällekkäisestä tallennuksesta eri formaatteihin (MARC 21, teknisen metadatan MIX, textMD etc., PREMIS) pitäisi päästä eroon
- Nidetietojen käsittelytavasta keskustellaan parhaillaan

Avoimia kysymyksiä 2

- Milloin BIBFRAME valmistuu, ketkä pääsevät valmisteluun mukaan ja milloin?
- Milloin MARC 21:n tuki lakkaa?
- Mitä hyötyä BIBFRAMEsta on kirjastoille ja niiden käyttäjille?
- Miten otetaan huomioon muut MARC-formaatit?
- Mitkä ovat BIBFRAME:n uudet tietoelementit (jotka eivät ole konvertoitavissa takaisin nykyiseen MARC 21:een)?

Nykytilanne

- BIBFRAME-hanke on ollut käynnissä kaksi vuotta, mutta tekemistä on jäljellä paljon
  - Projektiryhmää ei ole laajennettu early implementers – kirjastoista, emmekä tiedä milloin laajennus on tarkoitus tehdä
- Järjestelmätoimittajien kiinnostus BIBFRAME:en on ollut varsin vähäistä (poikkeuksina OCLC ja VTLS)
  - Virtuaan rakennettiin nopeasti karvalakkimallin BIBFRAME-tuki, mutta useimmissa kirjastojärjestelmissä tämä on vaikeaa
- Kirjastot ovat ns. odottavalla kannalla, osin tiedon puutteen vuoksi (ei tiedetä, miten lähellä maalia BIBFRAME-kehitys on)

BIBFRAME:n soveltamisesta

- MARC-pohjaisen järjestelmän modernisointi
BIBFRAME:lle sopivaksi voi olla iso työ, riippuen
BIBFRAME-tuen luonteesta
  - Karvalakkimalli: systeemi kykenee lukemaan ja tuottamaan
BIBFRAMEa, mutta on sisäisesti edelleen MARCia
  - Häviötön konversio MARC 21 – BIBFRAME - MARC 21 antaa
toimittajille armonaikaa; siirtymäkausi voi olla pitkä
  - Vaikka BIBFRAME – MARC 21 –konversiossa ei häviä dataa,
avoimuus ja linkitettävyys voi kärsiä
- Pääasiallinen peruste BIBFRAME:een siirtymiseen on
formaatin RDA- ja FRBR-tuki sekä mahdollisuus tukea
semanttista webiä

BIBFRAME ja UKJ

- UKJ:lla tulee olla valmius tukea useita formaatteja yhtä aikaa, mukaan lukien BIBFRAME
  - Järjestelmän muunnettavissa olevan sisäisen tallennusmuodon tulee kattaa tuettujen formaattien kaikki tietoelementit
  - Luettelointi ja tietojen poiminta mahdollista sekä MARC 21 että BIBFRAME-muodossa
- Tällä tavoin toteutettuja sovelluksia on markkinoilla jo nyt, mutta vähän
  - Suuntaus on kohden sovelluksia joita ei rakenneta yhden formaatin ”ympärille”

BIBFRAME ja Suomi

- Kansalliskirjastoa on pyydetty mukaan BIBFRAME:en siinä vaiheessa kun projektiryhmä laajenee
  - Emme ole varmoja siitä mitä tämä käytännössä merkitsee
- Tavoitteenamme on mm. varmistaa se, että uusi formaatti on suomalaisten kirjastojen kannalta toimiva ja että Kongressin kirjaston BIBFRAME -konversio-ohjelmat toimivat kunnolla myös meidän MARC 21 – datallamme
  - FINMARC – BIBFRAME –konversiota emme tule tutkimaan / tukemaan
- Tulemme informoimaan kirjastoja näiden hankkeiden edistymisestä

Lisätietoja

- BIBFRAME-hanke ja keskustelulista
  - <http://bibframe.org/>
  - <http://listserv.loc.gov/listarch/bibframe.html>
- Esimerkkejä BIBFRAME-tietueista ja konversio-ohjelma
  - <http://bibframe.org/demos/>
  - <http://bibframe.org/tools/>
- BIBFRAME Primer
  - <http://www.loc.gov/bibframe/pdf/marclid-report-11-21-2012.pdf>

Kiitos!

Juha.hakala@helsinki.fi
Ulla.ikaheimo@helsinki.fi